

D • N

27/10 1957

Hur få atomvapen?

För att möta ett anfall mot Sverige är atomvapen nödvändiga om vi skall kunna försvara oss ens under en begränsad tid tills understöd utifrån, västerifrån, kan väntas bli givet i effektiv omfattning. Detta är summan av överbefälhavarens utredning i frågan; det är den slutsatsen som var och en med kännedom om de "vanliga" och de "nya" vapens relativa betydelse måste komma till. Hur skall vi då få dessa för vårt försvar, och därmed för bevarandet av vår fred, väsentliga vapen?

ÖB diskuterar endast en möjlighet: inhemsk produktion av atomvapen. Anslag begärs för detta ändamål, för fortsatt forskning och sedermera för tillverkning. Men även i bästa fall tar det lång tid innan vi på denna väg kan anskaffa vad som är oundgängligen behövt. "Om vi får anslag för att fullfölja programmet, torde svenska atomladdningar kunna finnas mot slutet av 1960-talet." Under ytterligare mer än tio år skulle alltså Sverige sakna atomvapen, och efter denna period skulle av allt att döma endast i mycket begränsad omfattning sådana vapen stå till buds. I minst tio år skulle vi vid ett anfall vara så underlägsna att inom kort tid underkastelse eller i varje fall uppgivande av stora delar av Sverige bleve ofrånkomligt.

Samtidigt betonar ÖB att till stormaktsblocken anslutna länder redan "erhållit eller fått löfte om vapenbärare för atomstridsmedel" och att de därmed "har — i händelse av storkrig — i praktiken tillgång till atomvapen". I ett nyligen hållet tal fastslog överbefälhavaren att "har vi ej själva atomvapen, blir Sverige praktiskt taget det enda landet i Europa som måste försvaras utan dylika vapen". ÖB deklarerar vidare i skilda sammanhang att vi måste tillgodogöra oss utländska erfarenheter och även söka inköpa nödvändiga vapen utifrån. Av ekonomiska och tekniska skäl, skriver han helt allmänt, erfordras "att vi får möjlighet till ökat utbyte av tekniska informationer och inköp av krigsmateriel från andra länder". Särskilt erinras om att inköp av luftvärnsrobotar kan bli nödvändigt och att "undersökningar visar att förutsättningar finns för inköp utomlands av vissa robotsystem samt deklar till sådana". Under senare år har vi i själva verket från England och USA genom köp

erhållit krigsmateriel av stor vikt, såsom stridsvagnar, flygplan och radar.

Varför då inte köpa, eller åtminstone söka att få köpa, även atomvapen utifrån? Vad som här närmast kommer i fråga är inte själva atomladdningarna, utan vapenbärare för atomstridsmedel. Tillgång till dessa vapenbärare är av avgörande betydelse för övningar och experiment. Stor sannolikhet talar för att vi från USA skulle kunna erhålla sådan materiel, likaväl som de till Atlantpakten anslutna staterna — men utan att ingå i Atlantpakten. Själva atomladdningarna skulle — enligt hittills i andra sammanhang tillämpade normer — ställas till vårt förfogande blott i händelse av ett angrepp mot Sverige.

Det har sagts att en sådan anordning skulle innebära uppgivandet av vår alliansfria politik. Enligt Dagens Nyheters mening borde denna politik uppges, men det är tydligt att så inte sker genom inköp av vapenbärare som kan användas för överförande av atombomber. Ty dessa vapenbärare skulle enligt sakens natur inte kunna användas för detta ändamål så länge atomladdningarna saknas. Och förutsättningen för inköpet skulle vara att laddningar inte erhöles annat än vid ett angrepp mot Sverige. Det är här fråga om inköp som lika litet strider mot alliansfriheten som inköpen av stridsvagnar och radar. Vi skulle på denna väg inte träda ut ur vår neutralitet, inte ansluta oss till någon pakt, men vi finge i viss utsträckning de fördelar som en anslutning till Atlantpakten skulle ge. Möjligheten att bevara vår fred, även i händelse av ett storkrig — en möjlighet som, det bör framhåvas, under alla förhållanden är mycket liten — skulle ökas, om en potentiell angripare vet att ett angrepp leder till att vi utrustas med atomladdningar som vi genom förut erhållna överföringsmedel och förut anordnad utbildning är i stånd att omedelbart använda.

Uppenbarligen är det politiska hänsyn, eller rättare hänsyn till politikerna, som förmått ÖB att bortse från denna lösning. Men att den, från de av ÖB angivna utgångspunkterna, vore den mest lämpliga ligger i öppen dag. Det är irrationellt, det är orimligt att under tio år ställa oss utan ett effektivt försvar, om ett sådant försvar genom inköp utifrån kan byggas

upp. Vi kan inte utgå från att under denna tid — lika lång som hela efterkrigsperioden — krigiska konflikter med säkerhet skall undgås, framför allt måste vi säga oss att det är sannolikare att de för vår del skall undvikas, om vi är utrustade, eller vid anfall blir utrustade, med de vapen som är ojämförligt mest verksamma. Statsmakterna ådrar sig ett tungt ansvar om de för denna långa tid ställer Sverige i ett vid storkrig eller isolerat anfall hopplöst läge. Det är att spela hasard om vår existens.

Till slut en principiell reflexion om försvarsdebatten. I brist på sakliga argument mot kravet på atomvapen anförs ständigt att detta krav utgår från och hos folk i allmänhet inger defeatism; om det sägs att vårt försvar utan de nya vapen är svagt, minskas nämligen förtröstan och motståndsviljan. Det är en i sin eländiga begränsning riktig tanke, liksom påståendet att förtroendet för rättsordningen minskas, och rättsvärdande myndigheter på starka skäl kritiserar, eller att

regeringen får det besvärligare att styra, om dess missgrepp avslöjas. Men menar man verkligen att moral och motståndsvilja skall upprätthållas genom systematiskt överslätande, systematisk lögnaktighet i politikernas uttalanden och pressens kommentarer? Är det inte genom att förbättra vårt försvar, i stället för att hålla tyst om dess svagheter, som vi skall bevara och stärka nationens försvarsvilja? Och vidare: de som vill förgylla verkligheten och förneka fakta bör besinna att den taktiken lyckas inte. De kan inte så länge censur saknas undanhålla människorna de uppgifter om vad som händer i världen som är den avgörande bakgrunden till ställningstagandet. Lika litet är det möjligt att inbilla eventuella angripare att vi är starka, fast vi inte är det; så dåligt underrättad är man inte ens bakom järnridån. Även de som håller på värdet av den stimulerande och lyckliggörande lögnen borde därför i dagens läge kunna erkänna och förkunna sanningen — det går ändå inte att komma ifrån den.